

11 Boserup Skov

- gammel skov

Boserup Skov har en lang, spændende historie bag sig. Jorden er særdeles frodig og terrænet er kuperet. Bøgen er det almindeligste træ, men der er også blandede partier med bl.a. gran, hassel, fuglekirsebær, ask og flere hundrede år gamle egetræer. Om foråret dækkes skovbunden af et væld af blomster, blandt andet hulrodet lærkespore og alle de tre danske anemearter, hvid, blå og gul. Mod fjorden danner skoven et meget spændende skovbryn af ældgammelt, artsrigt krat, der er kåret som naturskov.

Skoven er også usædvanlig rig på sjældne svampe og mange forskellige fugle. Om foråret kan man høre et kor af bogfinker, mejser, sangere, drosler, nattergale og andre af skovens typiske fugle; om vinteren kan man opleve flokke med tusindvis af kværkerfinker.

Kulturhistorien er rig, med blandt andet gravhøje, voldsteder, bygninger, dyrkningsspor, et ikke undersøgt system af gamle jorddiger, et parti som fortsat drives med stævning m.m. Boserup Skov, strandengene, søerne og fjordens småøer udgør en landskabsmosaik, der er typisk for de sjællandske fjorde. Hele Kattingevig-området blev fredet 1980 bl.a. på grund af områdets skønhed og de mange sjældne planter.

Langs Boserupvej er der flere p-pladser i skovbrynet. I skoven er der flere markerede stier, bålpladser, grillplads, primitiv overnatningsplads med vejrlig og "Midgårdssormen" - en ikke-røre-jord-sti.

Også i Boserup Skov er der en **hundeskov**, hvor hunden må løbe frit omkring.

12 Rørmosen

- naturområde med golfbane

I stenalderen var Boserup Skov adskilt fra Sjælland af et smalt sund. Gedebæksrendens ådal er rester af dette sund. Det meste har været drænet til græsning, men nu er en stor del groet til i sumpskov, især birk, el, ask og eg, som kan vokse på den fugtige jord. Mange af træerne har flere stammer, fordi de tidligere har været stævnet. En enkelt gammel skoveng er ikke groet helt til. Tidligere var hele Rørmosen berømt for sine sjældne blomster, og endnu kan man finde f. eks. orkideen ægbladet-fligflæbe i skoven i juni måned.

Ådalen har også åbne områder med rørskov, spredte bevoksninger, dyrkede marker og græssede enge - samt golfbanen ved Gedevad. De gamle søer (slamfang) i kanten af golf-

banen er hjemsted for en del vandfugle, og i Rørmosen er der god mulighed for at høre nattergalen.

Der er adgang til området flere steder, bl.a. fra Hørhusene, Golfklubhuset og Sorte Sti. Skjoldungestien passerer åen (Gedebæksrenden) ved Kongemarksvej umiddelbart vest for Golfbanen.

13 Kattingesøerne

- eldorado for svømmefugle

Grænsen til Lejre Kommune går midt gennem Kattingesøerne. Engang var de den inderste arm af Kattinge Vig. I 1300-tallet blev der bygget en dæmning over fjordarmen, og derved fremkom søerne. I 1754 blev der anlagt en sluse og en vandmølle, kaldet Kattingeværk. Her blev bl.a. lavet vadmel og til sidst – op til 1890 – var her cellulosefabrik. Arkitekten Nyrops smukke bygninger har blandt andet været brugt til sanatorium og rummer nu flere naturinstitutioner for børn og unge. Der er meget spændende kultur- og naturhistorie i det meget besøgte område.

Mange ænder, grågæs, lappedykkere og skarver raster eller yngler ved søerne. Efterår og vinter raster Nordeuropas største flokke af troldænder på Store Kattinge Sø. Om efteråret kan man opleve flokke med tusindvis af stære, som overnatter i rørskovene omkring søerne. Lille Kattinge Sø er vanskelig at se eller komme tæt på. Den er en labyrint af små bassiner og sunde med rørholme imellem. Det er et eldorado for ynglende svømmefugle, guldsmede og andre vanddyr.

Man kan ikke gå rundt om søerne, men man kan på Kongemarksvej og Boserupvej ved fugletårnet og slusen ved Kattingeværk komme tæt på, og der er god udsigt over søerne fra Kongemarken.

14 Svogerslev Sø

- vådområde med fine enge

Svogerslev Sø ligger på grænsen til Lejre Kommune. Østbredden er vandindvindingsområde, så Energi2 (tidligere Københavns Vandforsyning) slår de fine eng- og overdrevslignende arealer langs sø og å. Her vokser blandt andet kødfarvet gøgeurt og majgøgeurt samt forskellige andre spændende planterarter, ligesom der kan iagttages mange fuglearter. Det er et meget benyttet nærrekreativt område for Svogerslevs borgere.

Adgang via Søbredden og Skjoldungestien langs Kornerup Å.

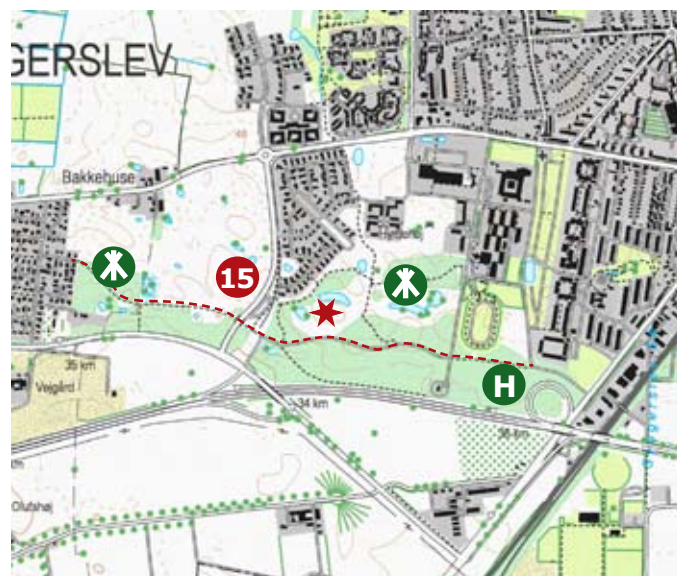

15 Hyrdehøjskoven

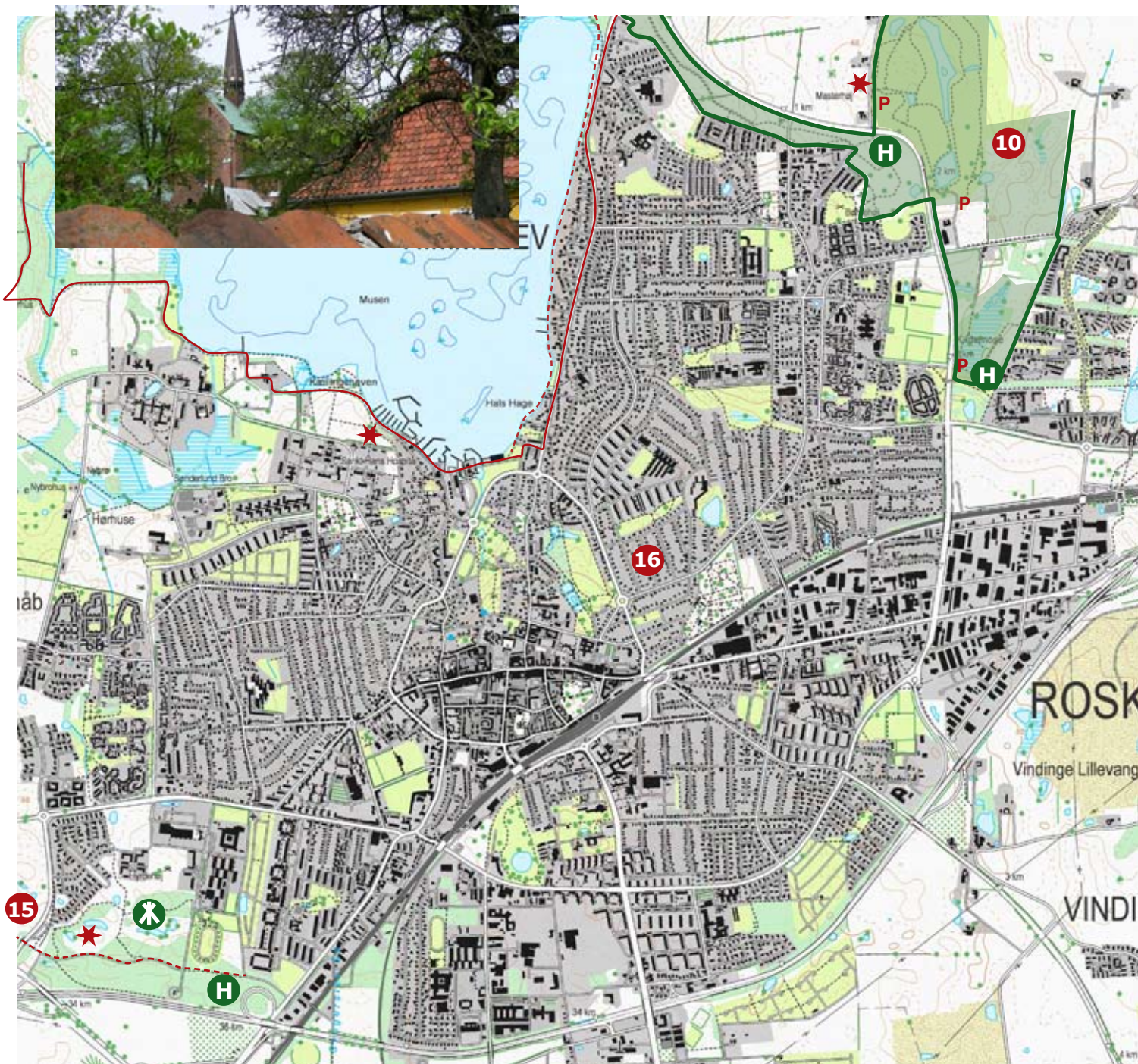
- ny skov og økobase

Sydvest for Roskilde by, lige op til Hyrdehøjcenteret og Svogerslev ligger Hyrdehøjskoven. Den er relativ ny, men allerede populær. Her er både tæt skov og åbne områder med småsøer. Tjørnegårdsskolen har en såkaldt økibase med bålplads og feltudstyr til skovskolebrug. Skov- og Naturstyrelsen har stillet træningsredskaber op til fri afbenyttelse langs en kondisti. I vandhuller og søer i skoven er der en stor bestand af frøer, bl.a. den blå spidssnude frø.

Stien, der går gennem skoven mellem Roskilde og Svogerslev, kan være lidt svær at finde: I Svogerslev skal man ind via Gyldenkærnevej og Marievej, og i Roskilde via Hyrdehøjs sydlige ende eller stien Lille Holbækvej forbi Hyrdehøj atletikstadion. Midt på passerer stien under Vestvejen. I den indhegnede **hundeskov** i det sydøstlige hjørne af området, må hunden gerne løbe frit omkring.

16 Bymæssig natur

- parkerne i Roskilde by

Byernes parker, kirkegårde, gadekær, regnvands-bassiner og andre grønne arealer er vigtige, for det er her, de fleste af os kan opleve grønne omgivelser til hverdag.

De gamle åndehuller i Roskilde by er **Byparken**, **Folkeparken**, som hørte under Roskilde Kloster samt **kirkegårdene**, der altid har været fredens og mindernes haver. Folkeparkens søer er rester af klosterets karpedamme, der oprindeligt opstod ved gravning af kildekalk. En anden større park er den nedlagte grusgrav, **Roskilde Ring**, som frem til 1968 var motorbane.

Ladegårdsområdet er en grøn kile mellem Roskilde og Himmelev. Her har lokale beboere oprettet et "fåregrænsningslaug", som har får og lam gående i en del af området i sommerhalvåret. Man må gerne gå ind i folden og hilse på fårene.

Sct. Hans Hospital ligger mellem by, havn, fjord, mose og skov. Et flot grønt område med mange forskellige naturtyper og kulturspor, der rækker langt tilbage. Hospitalsdriften har holdt de store enge og små lunde fri for almindelig byudvikling og efterladt sig en mangfoldighed af spor i landskabet. De åbne, ubebyggede arealer ud mod fjorden blev fredet i 1997.

Fra Bidstrup Alle og Toftebakken er der en fantastisk udsigt over fjorden og dens omgivelser.

De mange bydelsparker, læbælter, brede rabatter, gadekær mm. er ikke lige så iøjefaldende i det store billede, men har enorm betydning for sine små og store lokale brugere.

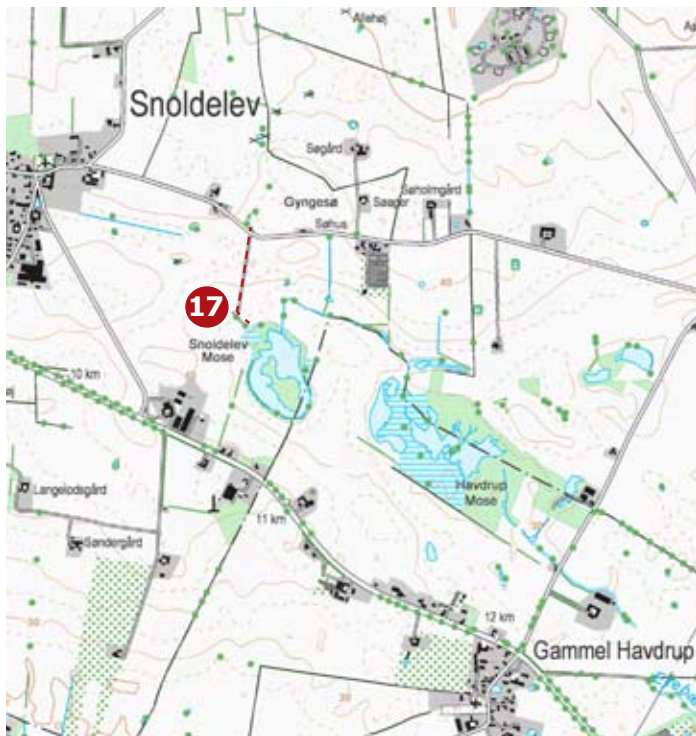
Kilderne

Roskilde lever op til sit navn. I dag er der stadig 11 navngivne kilder i byen. En speciel kombination af vandfaste og vandførende lag i undergrunden får ældgammelt grundvand fra Hedelandsformationen til at springe frem på de store skråninger ud mod fjorden.

En af de største er Maglekilde. Der strømmer hver time ca. 35.000 liter vand fra den. I 1800-tallet blev det brugt som kurvand og til vandkraft for Maglekilde Maskinfabrik. Idag løber en del af vandet fra brøndhovedet i Skolegade, langs Tuttesti, gennem Byparken og videre ud til fjorden.

Kilderne har gennem årtusinder aflejret kalk, der blev et vigtigt byggemateriale i den tidlige middelalder, og som kan ses mange steder i Roskilde, bl.a. i Absalonsbuen mellem Domkirken og Palæet.

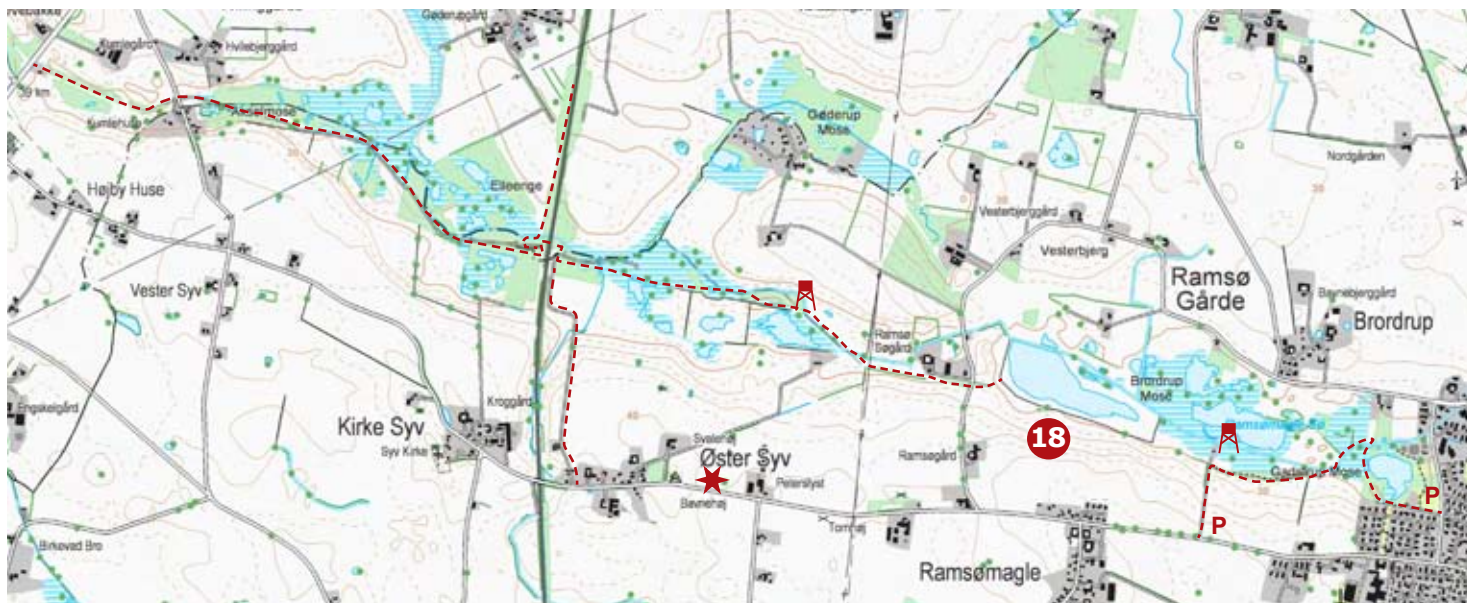
17 Snoldelev Mose

- en gammel offermose

Snoldelev Mose ligger i samme tunneldal som Ramsødalen. Ved tørvegravning er der dannet en ringformet sø med en ø i midten. Tidligere var øen åben, og der voksede tranebær, men i dag er øen tilgroet med buske. Fund af mange skeletter, heraf over 50 menneskekranier, tyder på at Snoldelev Mose har været en offermose.

Snoldelev Mose er – sammen med Gl Havdrup Mose – udpeget som fuglebeskyttelsesområde af hensyn til først og fremmest rørhøg og sortterne, der begge tidligere yngede her. Rørhøgen gør det stadig. I øvrigt yngler her hættemåger, lappedykkere, ænder og gæs.

Snoldelev Mose blev med 29 hektar fredet i 1978. Fredningen gav offentlig adgang via en markvej, der udgår fra Hastrupvej. Man kan gå rundt om mosen. Mod øst er der stenter, må man krydse ind over kreaturhegn. Det er muligt langs mosens afløbs å at komme videre mod øst til den fredede Gl. Havdrup Mose i Solrød Kommune.

18 Ramsødalen

- "Gudernes Stræde"

Ramsødalen er en perlerække af naturtyper: Eng, skov og søer ligger i en tunneldal skabt af istidens gletcher. Størstedelen af dalen er nu EU-fuglebeskyttelsesområde, og de fleste naturperler er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Flere sjældne fuglearter yngler i Ramsødalen. Den rødlistede sortterne forsøger sig jævnligt med mere eller mindre held. Andre interessante arter er rørhøg, krikand, atlingand, knarand, skeand, vibe, rødben og rørdrum. Der er også gode muligheder for at høre nattergalen her. I Ramsødalens søer og moser findes store bestande af skrubbtudse, butsnudet frø samt spidssnudet frø, som er en EU-habitatart. Sortternen har i nyere tid ynglet i flere moser og søer i Roskilde Kommune. De sidste sortterner yngler muligvis fortsat i Ramsødalen, og fuglen er nu Roskilde Kommunes særlige ansvarsfuglear. Man kan være heldig at se den fra det overdækkede skjul, d.v.s. det vestlige fugletårn, i dalen.

I områder med den sjældne vegetationstype ekstremrigkær vokser kødfarvet gøgeurt, blåtop, hjertegræs, tormentil og andre specielt tilpassede planter.

Ramsøen har i middelalderen været en vigtig kilde til frisk fisk, men søen blev drænet bort i 1804. I 1997 købte den danske stat arealet og søen blev genoprettet som en af Danmarks bedste fuglesøer.

I år 2001 blev 300 hektar af Ramsødalens kernområde fredet, og dermed blev der skabt offentlig adgang. Fra Kumlehuse i vest til Brørdrup-vej midt på, og fra Gadstrup i øst fører en trampesti ind i området. Der arbejdes nu (i 2009) på at gøre stierne til en del af "Gudernes Stræde", som efter planerne skal gå fra Køge Bugt til Isefjorden.

Rørhøg.

Ramsøen overskues let fra Brørdrupvej i vest. I baggrunden mod øst ses det store fugletårn, som står på 12 meter dybe pæle. Der er adgang til dette fugletårn fra Ramsømaglevej, hvor der findes en lille p-plads og via stien fra Svanevej i Gadstrup by.

Der er også adgang til tunneldalen fra nord og fra syd langs med jernbanen. Ved indgangsvejene er opstillet informations-tavler. I midten af det fredede område føres Langvad Å under jernbanen i en tunnel. Her kan man komme igennem på en hængebro. Vær opmærksom på, at stien ofte er meget sumpet og kræver "godt" fodtøj.

19 Hedeland

- fra grusgrav til fritidsområde

Området var før flad mark, men ligger nu udgravet med skrænter, dale, søer og vandhuller. Store grusgrave er omdannet til natur- og fritidsområde med kuperet terræn, skovpartier, bakker, sletter, søer og kanaler med en rig flora og fauna. Størstedelen af Hedeland er i Høje Taastrup Kommune, men noget er i Roskilde Kommune og en lille del i Greve Kommune. Der graves stadig grus i randområderne af Hedeland, og de skal efterhånden indgå i fritidsområdet. Fuldt udviklet bliver Hedeland på ca 1500 hektar.

Den overvejende næringsfattige jordbund giver en speciel natur. Søer og kanaler er rene og kalkholdige og har et særligt dyreliv, ligesom der findes botaniske lokaliteter med forskellige orkidéer og mange andre plantearter. Der er et rigt fugleliv, både i fritstående gruskrænter og i bevoksninger med bærbærende planter.

Hedeland har en vigtig position som en slags trædesten for spredning af dyr og planter tværs over den i øvrigt naturfattige barriere mellem Nord- og Sydsjælland.

Der tilføres meget jord udefra, fra byggerier og lignende. Ad denne vej bliver der tilført vilde og dyrkede blomsterfrø, bl.a. kæmpebjørneklo, som man søger at bekæmpe, f.eks. ved fåregræsning. Et andet dominerende "landskabsukrudt" er havtorn, som dækker store arealer med uigennemtrængeligt tornekrat.

Hedeland er et af de få steder, hvor man kan opleve undergrundens geologiske lag. Forskellige dele af Hedeland bruges af diverse friluftsforeninger mm. Det er spejdere, rideklubber og golfklub. På bestemte dage kører der et lille veterantog gennem Hede-land, forbi skibakken, amfi-teateret og vinmarken. Man må fiske i søer og vandløb med et gyldigt fiskekort. Det er tilladt at indsamle frugter og blomster til eget brug, og i øvrigt må man gå, cykle og ride i området døgnet rundt.

I Roskilde Kommune ses Hedeland øst og syd for Vindinge Landsby (fra Østre Vindingevej, Stærkendevej, Vindingevej og Tunevej). Det sydligste område med adgang via Tunevej/Tokhøjvej og Ørnemosevej er vildt, meget varieret og med en fin udsigt fra flere høje bakker (60 – 70 meter over havets overflade).

Udsigtspunkter

Langs Roskilde Fjord kan man mange steder komme nogle meter op på en bakke eller skrænt og få en fantastisk udsigt over fjorden og kystlandskabet.

Og selv om Roskilde Kommune ikke har meget høje bakker/punkter, kan man nogle steder komme op, så man kan glæde sig over et overblik over en stor del af kommunens landskab og natur, og herigennem få en god fornemmelse af, hvordan tingene ligger i forhold til hinanden. Det gælder f. eks. fra toppen af nogle gravhøje, som vore forfædre har placeret netop med det sigte, at der skulle være udsigt fra dem, og at de skulle kunne ses vidt omkring. Af udsigtspunkter kan bl.a. anbefales:

- **Spraglehøj** sydøst for Jyllinge
- **Hvedshøj** syd for Hvedstrup
- **Masterhøj** nord for Nordre Ringvej i Himmelev
- **Baunehøj** nord for Syvvejen øst for Øster Syv
- **Rye Bakke** nordøst for Ørsted

Efter en cykeltur eller to til disse 5 steder, vil man med rimelighed kunne sige, at man har set hele Roskilde Kommune.

Kilder og yderligere information:

Der findes informationsfoldere om mange af de naturperler, som er omtalt her. Du kan finde yderligere information på standere ved indgangen til området, i Turistbureauet i Roskilde, på Fjordmuseet i Jyllinge eller på kommunens biblioteker.

Denne folder, som i elektronisk form vil blive opdateret med mellemrum, kan findes på dn.dk/roskilde og roskilde.dk. I øvrigt anbefaler vi: naturnet.dk, friluftskortet.dk, hedeland.dk, dn.dk, sns.dk, dof.dk, fjordstien.dk, netbiologen.dk, danske-dyr.dk (for børn) og bøgerne "Fuglenes Danmark" og "Den store nordiske flora".